

39 Melachos: Borer (Part IV)

סימן שי"ט - חלק ד' שמואל סילבר

I. Practical Examples:

1. Removing Pit from Fruit
2. Removing Stem from Apple
3. Removing Bones from Fish

א3. ילקוט יוסף שי"ט:לז

לז. מותר לברור בשבת את העצמות הדקים שבתוך הדגים, בדרך אכילתו.
ואינו נחשב כבורר פסולת מתוך אוכל. (סו)

4. Removing Seeds from Watermelon

א4. שמירת שבת כהלכתה

(דל) ע"ש בכף החיים ובמ"ב הנ"ל, ועדיף מהא דאידרות הדגים דלעיל, דהתם אפשר להחזיק ביד אחת את האידרה ואילו בידו השניה ימשוך את האוכל, משא"כ באכילתו, שא"א לעשות כן, והוא היה צריך להכניס לתוך פיו כל חתיכה על גרעיניה, ואין זה מדרך האוכלין, ומכיון שגם ברגים הנ"ל רבו המתיירים, עיין לעיל הערה כח, יש להקל בנ"ב, וכעין זה מצינו שמתיר לקלוף ביצה או בננה אע"ג שהיה אפשר לחתוך אותן לשתיים ולהוציא את האוכל מתוך הקליפה, והיינו משום שדרך אכילתו ע"י קילוף, עיין להלן הערה צה, כך גם כאן בנידון דידן, שמעתי מהגרש"ז אויערבך וצ"ל.

5. אגרות משה או"ח ח"ד ע"ב:בורר ז'

תשובה: בהכנת דג לקטנים יש להתיר ע"פ הפמ"ג
בא"א סימן שכ"א, וגם במ"ב (שם) פסק כן, ולכן כשמכין
לקטנים הוא בא"א אבל לגדולים הא אפשר לאכול
בפיו ולזרוק מפיו את העצם ואם יארע אופן שא"א
שלא ירגיש בלעיסתו יש להתיר אבל סמוך מיד לפה.
ובאבטחים אם אפשר לו ע"י אכילה ולזרוק מפיו
יש לו לעשות כן ואם קשה לפגיו זה וכ"ש בא"א
לו כלל כמו ליתן לתינוק יכול גם ליטול בידים אלו
שאינן ניתוין בנענוע ויד בכת.

39 Melachos: Borer (Part IV)**II. Removing Food with P'soles:**

6. ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק יג

... יש איסור כשנופלים זבובים לכוס שלא יוציא הזבובים לבדן מן הכוס דהו"ל כבורר פסולת אלא יקח מן המשקה קצת עמהם וע"ש:

7. משנה ברורה סימן שיט ס"ק סא

(סא) אלא במתקן וכו' – וע"כ כשנופל זבוב או ד"א במאכל ומשקה [נד] לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל אלא יקח קצת גם מהמאכל או המשקה עמו ויזרוק:

8. אורחות שבת

נחלקו בדין המוציא פסולת מן התערובת ונטל עמה מעט אוכל, יש שבחבו שבאופן זה הדבר מותר משום שלא הוציא את הפסולת לבדה מן האוכל אלא העלה עמה קצת מן האוכל, ויש האוסרים בזה, וטעמם שגם באופן זה שהעלה מעט אוכל עם הפסולת מ"מ נתקן שאר האוכל מהפסולת שהיתה מעורבת בו. והנה הט"ז¹ כתב דמותר להוציא זבוב מן הכוס אם מעלה מעט משקה עמו, ולמד המשו"ב² מדבריו דבכל מקום שמוציא מעט אוכל עם הפסולת אין איסור בורר, והחזו"א³ חולק וסובר שדוק לגבי זבוב החיר הט"ז להוציאו עם מעט משקה, משום שהזבוב אינו מעורב כלל עם המשקה שבכוס ואינו מעורב אלא עם המשקה הטופח עליו וכן כנפיו, ולכן כאשר הוציא את הזבוב בכף עם מעט משקה לא עשה שום פעולה של ברירה, אבל במקרה שהפסולת אכן מעורבת באוכל שסביבה הרי זה איסור גמור להוציאה עם מעט אוכל, שהרי תיקן את שאר התערובת.

אמנם במקרה שיקח עם הפסולת כמות גדולה של האוכל, באופן שאינו מוגדר כנטילת פסולת מן האוכל אלא כחלוקת התערובת לשני חלקים, הרי זה מותר גם לדעת החזו"א.

9. שמירת שבת כהלכתה ה"ה

* נפלו מגרעיני הלימון בתוך הסוכר או בתוך הגבינה – לא יוציאם לבדם אלא יוציא עמהם קצת מן הסוכר או מן הגבינה. משום איסור ברירה (ג). וכן להזהר להוציא את הגרעינים עם הרבה מהאוכל (נד), או שיוציא את האוכל וישאיר את הפסולת.

(ד) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, וסברתו עמו דכיון שרבים החולקים על סברת הט"ז הנ"ל, והגר"ז בסידורו כותב דיש לחוש בזה לחיוב חטאת, אין לסמוך על הט"ז אלא בנוגע לזבוב שנופל למשקה, שלדעת הרבה אחרונים לא שייך ביה כלל שם בורר, עיין לעיל פ"ג הערה מ, קיב ו-קיד, או באדרות של דגים, דהוה חיקן אוכל, משא"כ בבורר גמור, וכן משמע מהחזו"א סי' נג ד"ה ט"ז וסי' נד ס"ק ג, דבכה"ג אין לסמוך על הט"ז.

39 Melachos: Borer (Part IV)III. Washing Fruits and Vegetables:

10. שלחן ערוך או"ח שי"ח:

11. אגרות משה או"ח ח"א קכ"ה

ובפירות מלוכלכין באבק אם יש איסור לרוחצן
מדין בורר כמו שאסור לשרות הכרשינין במים
להסיר הפסולת וכתב במ"ב שה"ה תפוחי אדמה
וכה"ג שכתב ידידי שכמדומה שאין העולם נוהגין
כן. הנה האיסור בורר אף שהוא ברירת הפסולת
שאסור אפילו לאלתר פשוט שבין שא"א ליקח
האוכל ודרך אכילה הוא לרחוץ הפסולת מותר כדי
לאכול לאלתר כמו דמותר לקלוף שומים ובצלים
לאכול לאלתר כדכתב בבאור הלכה בסי' שכ"א
עיי"ש. ומה שרוחצין העולם פירות הוא רק בכה"ג
כשמביאין הפירות לאוכלם תיכף. וגם ברוב הפעמים
רחיצת הפירות הוא רק ליתרון בעלמא דהרבה בנ"א
אוכלין אותם גם בלא רחיצה ואז ליכא איסור כמו
יק ומים צלולין שיש בהן קצת קיסמין דקין שראויין
לשתות בלא"ה שמותר אף במשמרת אף שהוא דרך
בורר לשיטת הא' בסעי' י' שהלכה כן.

וקצת היה נראה לע"ד דרך ליתן לתוך כלי
שיש בו מים כדאיתא בכרשינין שזה הוא מצשה
בורר כהא דמדיח ושולה בביצה דף י"ד וכדכתב
איסור זה במג"א סק"ט ובח"א כלל ס"ז סעי' ו'
שאסור ליתן לתוך המים אבל ליתן עליהם מים
ואינו נותנם בהמים הוא דרך רחיצה ולא דרך
בורר. ורחיצה לא נאסר בפירות כמו שלא נאסר
בכלים.

12. שמירת שבת כהלכתה ג:כב

כב. פירות או ירקות שרוצים לשוטפם במים מן הפסולת שלהם, יש להבדיל
בין פסולת המעורבת עם הפירות, לבין פסולת הדבוקה על-גבי הפירות,
ובדלהלן:

פירות או ירקות שמעורבת בהם פסולת כלשהי, ואין רוב בני אדם אוכלים
כזה (סו' 100), אסור לתחם במים כדי שהפסולת תרד או תעלה מהם (סו' 101), וכן אסור
לשטוף את הפסולת על ידי זרם מים, שכן גם כזה יש משום הפרדת הפסולת
מן האוכל (נא), אלא יכין וישטוף את פירותיו בערב שבת.

ואולם, אם הפסולת דבוקה בפירות, או שיש עליהם אבק או חומר ריחוס
וכדו', מותר להסיר את אלה (נב) על ידי הזרמת מים עליהם (נא), ויעשה כן רק
סמוך לאכילת הפירות (נד); וכן מותר לקלוף פירות וירקות (כגון צנון) על העפר
הדבוק בהם, והוא שיעשה זאת סמוך לאכילתם (נה).

ומותר להסיר את האבק ואת חומר הריחוס וכדו' שעל הפרי אף על ידי
שפשוף הפרי ביד או במטלית יבשה (סו' 102), וגם את הלכלוך הדבוק בפרי, מותר
להסירו ביד, לפני אכילת הפרי (סו' 103), ומותר לחטא פירות נקיים על ידי שריה
בחומר מחטא (סו' 104).

39 Melachos: Borer (Part V)

סימן שי"ט - חלק ה'
שמואל סילבר

I. Filtered Coffee/French Press:

1. משנה שבת קלז:

וחכ"א אין תולין את המשמרת ביו"ט ואין גותנין לתלויה בשבת אבל גותנין לתלויה ביו"ט:

תולין את המשמרת. שמסנין כה שמרי יין ומוחת פיה לכל עד כעגול ועשה כהלל על חלל

2. רמב"ם פירוש המשניות

רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ביו"ט כו': (שם ע"ג)
 משמרת הוא שק שנותנין בחמו שמרי היין והיין יורד ממנו זך ולול והמשמרת קולטת את השמרים ואסרו חכמים לתלויה בשבת שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול והמסנן שמרים בשבת כמשמרת עושה מלאכה שהיא פולדת בורר או מרקד והלכה כחכמים:

3. משנה שבת קלז:

מתני' גותנין מים ע"ג השמרים בשביל שיצולו

מותני' גותנין מים בשבת ע"ג שמרים הנמנעים במשמרת מצעוד יום: כדי שיצולו. שיהו צלולין ליום

4. פסקי רי"ד

פי' שמרים שהיו גותנין במשמרת "מבעוד יום" ונסתנו היין שבהן ועכשיו הן עבין ואינן יורדין, מותר לתת לתוכן מים כדי ללחלחן וימשך היין אחר המים ויקלטו המים מן השמרים טעם יין, ואין זה סינון שהמים כאשר שם אותן כך יצאו ולא נחברר פסולת מהם, אלא שתפשו קיוהא מן השמרים ויש בהם טעם יין.

5. שלחן ערוך אורח שיט:ט

6. פסקי תשובות שי"ט הע' 274

274. ואף להניחם בשבת מותר, ומש"כ השו"ע להחזיר נתינת השמרים רק מעריש, מיירי בשמרים רטובים וספוגים מין הבלוע בהם, וגם בלא נתינת מים עליהם מניחים אותם במשמרת כדי שיווב היו הבלוע בהם, ולכן אם יניחם בשבת גופא הרי זה פעולת בורר או מרסר ממש, לאפוקי אם השמרים יבשים לגמרי ואין זב מהם כלום, ודאי רשאי להניחם "במסננת גם בשבת כדי ליתן עליהם מים, והוא הדין נמי לענין עלי תה ושאר מיני תבלין (והיינו כשאין שום חשש 'בישול',

39 Melachos: Borer (Part V)**7. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד**

(טו) הנה עלי הטיי /עלי התה/ אינם מבושלים בעשייתם אלא רק מיובשים בחום. האם מותר להכין טיי בכלי שלישי בשבת.

תשובה: לע"ד לא נראה כלל לומר דאיכא דברים שמתבשלים בכלי שלישי. דלא מצינו אלא שבכלי שני יש דברים המתבשלים וממילא מאחר שאין אנו יודעין יש לאסור כל דבר, ובכלי שלישי לא מצינו, ומש"כ בעה"ש סימן ש"ח סעיף כ"ח דעינינו רואות

שטיי /שתה/ מתבשל גם בכלי שלישי לא מוכן זה ומה שרואין אנו בעינינו שמתאדמין המים זה אינו ענין בשול דאף בקרים ממש מתאדמין במשך זמן וכ"ש בחמין כשאין היד סולדת ולא זהו ענין בשול, הגע עצמך דמה שענינו רואות אינו כלום דהא מלח רואין אנו שבחם קצת מרגישין טעם המלח כמו בשמו אותו בחמין שהיד סולדת ומ"מ הלכה כר"נ (שבת מ"ב ע"ב) דאפילו ראשון לא בשלה ואף לר' יוסף לא בשלה אלא בכלי ראשון אף שאין אנו מרגישין שום חלוק בטעם בין מלח בכ"ר = בכלי ראשון = ובין בכלי שני ואף לל"ק דאב"י דתר"ח דבכלי שני נמי בשלה משמע דהוא דוקא בכ"ש ולא בפחות, אלמא דבשול הוא ענין אחר דהוא תועלת שאיכא במלח ע"י הבשול יותר מהרגשת טעם מלוח שזה איכא אף בצונן גמור דמלח שאינו מבושל נמי נותן טעם מלח כידוע ממליחת בשר והמליחה עצמה בצונן הא עושה לענין איסור והיתר כמבושל, ומ"מ אין בזה תועלת הבשול ואמרו חז"ל שהוא דוקא בחום גדול מאד עד שלהלכה הוא דוקא כבשרא דתורא. וכן הוא בעלי הטיי שמה שנצבע המים בחום קטן אינו ענין בשול, שלכן אפשר שהוא מקושי הבשול וא"כ אין לנו לומר מעצמנו כלום אלא מקבלה וממילא הוא ככל סתם דברים דהוא בכלי שני ספק ובכלי שלישי יש להתיר.

8. שמירת שבת כהלכתה יב"ז

וכן מותר ליתן מכסה מנוקב (כעין מסננת) על מקום זה, ואין משום איסור ברירה במה שהפסולת העבה נשארת בשול כך בחור המבכה (טז).

(טז) שטעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, ונימוקו עמו, שהרי אין ברעתו לסנן ולהפריד בין שני מיני פסולת, רק שלא ייסתם הכיור, ולית ביה משום איסור ברירה. כיון שבנוטנו רק להפריד בין הגדול לבין הקטן שבפסולת, והו"ל כהא דסי' שיט סע' ג ברמ"א, וגם דומה להא דשם סע' טו, ע"ש סע' ג בביה"ל ד"ה היו, וכל שאינו מתקן לאכילה (או לשימוש) לעולם, אין עליו איסור ברירה. וגם הואיל וכל המצעים שנמצאים שם הם פסולת גמורה והוא מתעסק בשפיכתם והוא היה רוצה שהכל יישפך לתוך הכיור ובלבד שלא יסתמחו, ולכן אין זה בגדר ברירה.

II. Pouring Excess Liquid from Can/Soup**9. תלמוד בבלי שבת קלט:**

שפן שיכרא. כל היכא דתמי לשון שפן מנחת הוא והפסולת נשאר בשול הכלי: והאיכא ניצוצות. קטנות המינסות באסרויה מתוך הפסולת שקורין גריי"ס והנהו

מומנא דטרר הוא: ניצוצות כי רב פפא לא חשיבי. (ה) שטעתי ומטיל שבר היה כדאמרינן גבבא מניעא (דף סה:) ונפסקים (דף ק:) הלכך אינו מקפיד לניטות כל כך וכשמגיע לניטות משליך הן ופסולתן לחוץ ומחלל שפיתן (ו) מן הפסולת ניכר דלאו טרר הוא:

(ו) בא"ד ומחלל שפיתן שאין² הפסולת ניכר לאו טרר הוא:

39 Melachos: Borer (Part V)**10. שלחן ערוך אורח שייט:יד****11. משנה ברורה נד-נה****12. שלחן ערוך הרב (הלכתא רבתא לשבתא-א)**

ואין תקנה רק לשפוך מהכוס¹ עד שיצא הפסולת מתוכו. ולא ינפח עליו ברוח עד שיצא. אבל מותר לנפח עליו² להקריבו לדופן הכוס ואז יתהו וישפוך ממנו עד שיפול הפסולת מתוכו, שכיון³ שנפילת הפסולת לחוץ הוא על ידי שאוחז בידו הכוס עם המשקה⁴ שבתוכו ומטהו בידו, הרי זה נקרא בורר אוכל מתוך הפסולת ומותר.

III. Practical Examples:**13. שמירת שבת כהלכתה ג:כ**

כ. צנצנת של גבינה לבנה או לבן ומעדני חלב, שהצטברו בהם מייחלב, אסור לשפוך את מייחלב אלה, אלא אם כן ישפוך יחד עמהם גם קצת מן האוכל (מ), וכן אין לשפוך את השמן שבתוך קופסת סרדינים או טונה אלא יוציא את הדגים וישאיר את השמן ואף מותר להוציא בכף את הדגים מן השמן, וראה להלן סעיף מט (מד). אולם בשימורי מלפפונים מותר לשפוך את המים מהם (מה).

14. אורחות שבת ג:מה

מה. לא נאמר איסור בורר אלא באופן שמוציא את החפץ או הפסולת מתוך התערובת, אבל אם אינו מוציאם רק מוציא אותם ממקום למקום בתערובת והכל נשאר מעורב כתחלה הרי זה מותר³⁰.

מז. המחפש מפתח מסרים בתוך צרור מפתחות מותר לסלק את המפתחות האחרים לצדדים ואין בזה איסור ברירה כיון שאינו מוציאם מתוך התערובת, אך אין להוציא את המפתחות שאינו זקוק להם מתוך הצרור³¹.

15. הליכות שלמה פסח פרק י

36. ח"י בתי"י, וחסיף שם: אך גם י"ל דכיון שהוא נשאר בידו ואינו מניח את השבורות במקום נפרד אלא מחזירן לבסוף לחבילה זו אינו נקרא בורר, דוגמא לכך חזרה על כירה גרופה דשרי כל זמן שאוחז בידו, וה"ה הכא כשרוצה לברור אוכל סמוך לסעודתו אין חזקין את זה כבורר פסולת מאוכל נדכיון. שהכל עדיין בידו הו"ל כאילו לא הפריד התערובת לגמרי.

IV. Benefiting from Borer:**16. שלחן ערוך אורח שייט:א****17. משנה ברורה ס'ק ז****18. ביאור הלכה סימן שיט סעיף א ד"ה * הבורר אוכל**

הבורר אוכל מתוך הפסולת – עיי' בפמ"ג שכתב דבדיעבד אם בירר י"ל דאסור לאותה שבת דנהנה ממלאכת שבת וע"ש מה שמסתפק בכמה דברים בענין זה אולם לפי מה שכתב הגר"א לעיל בסימן

39 Melachos: Borer (Part V)

שי"ח ס"א אין להחמיר בשאר מלאכות בשוגג לענין דיעבד וע"ש בבה"ל. והנה מדלא העתיק המחבר שיטת התוספות דס"ל דאוכל מן הפסולת הוא דוקא כשאוכל מרובה על הפסולת האם הפסולת מרובה דרך לברור האוכל ובכלל ברירה הוא משמע דלא סבירא ליה כן וכן משמע לקמן בס"ד בהג"ה:

19. קצות שהלחן קכה:ס"ק מז

משום דבשעה שלקח המין שאינו רוצה כבר עבר על איסור בורר
ומה מהני שמחזירו למקומו דאיסורא דעבד עבד

20. שמירת שבת כהלכתה ג'ו

ו. אין איסור ברירה אלא אם כן הוא מתכוון לברור, כגון שמסיר פרי רקוב מבין הפירות הטובים כדי לתקן את פירותיו. אבל אם נטל פרי לאוכלו ואחר-כך התברר שאין זה הפרי הרצוי לו, כגון שנטל פרי והתברר שהוא רקוב ושם אותו בצד - לא עבר על איסור ברירה (א').